

NYELVJÁRÁSI SZAVAK KÖZÖSSÉGI OLDALAKON

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ

KIVONAT: A közösségi oldalakon gyakran kötetlen csevegés folyik, nemcsak a köznyelv szóállandója jelenik meg benne, hanem többek között nyelvjárási lexika is szerepel. Ahhoz, hogy a nyelvjárási adatokhoz juthassunk, nem kell falura utaznunk, elegendő felkeresnünk valamely közösségi oldalt vagy vitafórumot az interneten, és megfigyelnünk a csevegésekben előforduló tájszavakat. Ki kell dolgozni ennek a tevékenységnek a módszertanát, egyelőre a hagyományos nyelvjárásgyűjtéshez kapcsolódva, kiegészítve meglevő dialektológiai ismereteinket.

Az efféle vizsgálatokat az is indokoltta teszi, hogy a nyelvjárási beszélők életkörülményei megváltoztak, számos hagyományos közösség felbomlott, és a nyelvjárások használata visszaszorult vagy átkerült más helyszínekre. Az internetes szövegek elemzésével ki lehet mutatni, hogy ez a kommunikációs környezet hogyan hat a közösségi oldalakon megjelenő nyelvjárásias írásbeliségre. A közösségi oldalaknak az írásbelisége nagyban eltér az offline köznyelvi szövegektől, gyakran beszédet helyettesít. A helyesírási szabályoktól való kisebb-nagyobb eltérés, az írásjelek következtelen használata megnehezíti ezeknek az adatoknak a tudományos feldolgozását.

A közösségi oldalakon szereplő adat olykor regionális köznyelvet képvisel. Előfordulhat, hogy az adatközlő magát a nyelvjárást nem ismeri, csupán azt a szót, amely belőle a regionális köznyelvbe bekerült. Egyes szavak egymástól távol levő helyszíneken is megjelennek.

KULCSSZAVAK: nyelvjárási lexika, nyelvjárásgyűjtés, nyelvjárásias írásbeliség, helyesírás, regionális köznyelv

A közösségi oldalakon gyakran kötetlen csevegés folyik, ennek közvetlen velejárója az, hogy nemcsak a köznyelv szóállománya jelenik meg benne, hanem szaknyelvi, szleng, nyelvjárási lexika is szerepel.

Bennünket ezúttal a nyelvjárási adatok érdekelnek. Ahhoz, hogy hozzájuk juthassunk, nem feltétlenül kell falura utaznunk. Elegendő felkeresnünk valamely közösségi oldalt az interneten (Facebook, Twitter, Linkedin stb.), és megfigyelnünk a csevegésekben előforduló (valódi, alak szerinti, jelentés szerinti) tájszavakat. Ebben a tanulmányban nemcsak a szűkebb értelemben vett közösségi oldalak nyelvezetét vizsgáljuk, hanem a népszerű vitafórumokét is, mint az *Index Fórum*, a *Nők Lapja Café*, a *Babanet*, a *Punk Portál* stb.

Az efféle vizsgálatokat az is indokoltta teszi, hogy a nyelvjárási beszélők életkörülményei megváltoztak, számos hagyományos közösség felbomlott, és ennek következtében a nyelvjárások használata visszaszorult, vagy átkerült más helyszínekre. Ezeket szeretnénk elérni a közösségi oldalakra való látogatással és ott folytatott dialektológiai adatgyűjtéssel.

A közösségi oldalaknak és általában az internetes, infokommunikációs környezet írásbeliségének elemzésével ki lehet mutatni, hogy ez a kommunikációs környezet hogyan hat a közösségi hálózatokon megjelenő nyelvjárási, illetve nyelvjárásias írásbeliségre. Arra is választ kaphatunk, hogy a beszélőknek mennyire sikerül megtartaniuk a nyelvjárási sajátosságokat.

Erre a lehetőségre mások is felfigyeltek. Parapatics Andrea vizsgálatot végzett azzal a céllal, hogy bemutassa a közösségi média szerepét a nyelvi adatok gyűjtésében, különös tekintettel a regionális nyelvhasználat jelenségeire, valamint a velük kapcsolatos attitűdökre. Az a hipotézise, hogy a felhasználók bejegyzéseinek nyelvhasználatára számos esetben tartalmaz nyelvjárási eredetű jegyeket, akár a tájszavak, akár az írásképen tetten érhető hangtani sajátosságok és szintaxis szintjén. Azt is feltételezi, hogy ezek reakciókat váltanak ki a többi felhasználóból, és a bejegyzéshez fűzött hozzászólás vagy a privát üzenetre küldött válasz formájában ezzel kapcsolatos, inkább negatív, mint pozitív hozzáállásukat is közlik. Emellett a közösségi média felhasználóinak saját felületén, valamint szűkebb csoportok, több száz vagy több ezer felhasználó által követett ismert vagy névtelen felhasználók bejegyzései között szintén előfordulnak a regionális nyelvi sajátosságokkal kapcsolatos vélekedések, csakúgy, mint a

hirdetesként megjelenő cikkek alatti hozzászólások között, például a címekben található regionalizmus kapcsán. A vizsgálat rávilágít arra, hogy a felhasználók nyelvszemlélete döntő mértékben preskriptív, egynormájú, ennek alapján előszeretettel ítélik meg a különféle regionalizmusok, illetve használói felett, és javítják ki őket. A közösségi média laikus felhasználók bejegyzései révén, illetve célzott nyelvi ismeretterjesztés formájában is fontos szerepet tölt be a metanyelvi kompetencia fejlesztésében és az attitűdök formálásában (Parapatics 2020).

A nyelvgyűjtés hagyományosan úgy folyik, hogy a gyűjtők felkeresik otthonukban a nyelvjárási beszélőket, és lejegyzik azokat a szavakat, szóalakokat, mondatokat, amelyeket használnak. Bacsó Gyula (*Az adavidéki nyelvjárás* című könyv és *Az adavidéki nyelvjárás szókincséből* cikksorozat szerzője) is ezzel a módszerrel élt, amikor bő egy százada két hónapig Adán és vidékén (Moholon, Péterrévén, Óbecsén) tartózkodott és gyűjtött. Az adatok lejegyzését gyorsírással végezte. Ezzel időt nyert ugyan, de szerintünk a kiejtés árnyalatainak a rögzítésére módszere kevésbé lehetett alkalmas (Bacsó 1910: 3).

Az is a hagyományos módszerek egyike, hogy a gyűjtő a saját környezetéből szed össze nyelvjárási adatokat, és nyelvészeti folyóirat szerkesztőségébe vagy szótárszerkesztőknek juttatja el őket.

A papíron ceruzával vagy más íróval való adatrögzítés tévedésekre ad lehetőséget. Szinnyi József szerint „a nyelvjárási adatok gyűjtői és közlői között akadnak megbízhatatlanok, fölszínesek, értelmetlenek és naivok is; olyanok, a kik fél füllel hallottak valamely szót, és sem helyesen leírni, sem a jelentését helyesen megállapítani nem tudják; a kik a szónak nyelvjárási alakját egész nyugodt lélekkel köznyelvire változtatják, s a szónak valamely esetleges alkalmazását tulajdonképpen jelentésül tüntetik föl, vagy pedig a hallott mondatból teljesen helytelenül állapítják meg a szó alakját és jelentését” (Szinnyi 1893–1896: IX).

Nagy előrehaladásnak számított az elektronikus hangrögzítés megjelenése a nyelvgyűjtésben. A gyűjtő magnetofonfelvételt készíthetett az adatközlővel való beszélgetéséről. Ennek alapján pontosabban le lehetett jegyezni az adatokat. A magnetofonok eleinte hatalmasak voltak, váltóárammal működtek. Ha a településen volt villanyvezeték, akkor lehetett hangfelvételt készíteni. A felvételezés viszont zavarhatta az adatközlők némelyikét, emiatt meg is tévedhetett.

Idővel megjelentek a kisebb méretű, villanyvezetékhez nem kötött magnetofonok. A kis kazettás magnók hordozhatók voltak ugyan, de nem biztosítottak kifogástalan hangminőséget.

Az ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszékén szervezett nyelvjárásgyűjtő tanulmányutakon évekig a papíron íróval való adatrögzítést alkalmazták.

A gyűjtések módszerei az évtizedek során nagyot változtak. Kezdetben a hallgatók megadott témák (kenyérsütés, disznóölés, aratás, lakodalom, szövés-fonás stb.) iránt érdeklődtek az adatközlőknél, és a beszélgetés során elkapott szavakat jegyezték le egyezményes hangjelöléssel. Akkoriban még nem voltak magnetofonok (Zelliger 2016: 113).

A különféle hangrögzítő eszközök csak a 70-es évektől álltak rendelkezésre. A szövegfelvételek témái ezután is részint megmaradtak, részint – akár véletlenszerűen, az adatközlők érdeklődése, élményei alapján – új témák kerültek elő. Az így gyűjtött anyagok már összehasonlítást is lehetővé tettek (uo.).

A jó minőségű szövegek felvételének nagyon sok feltétele van. A technikai alapon kívül a külső körülményeket is meg kell teremteni. Csoportmunka esetén a csoport egyes tagjainak feladata lehet a bekapcsolt rádió, televízió elnémítása; a zenélő óra, a síró kisbaba, a kukorékoló kakas, az ugató kutya és más zajforrások megszüntetése. Ezek mind ügyességet, leleményességet, a háziakkal szemben tapintatot igényelnek (uo. 114).

A gyűjtések során feltűnt a hallgatóknak, hogy az adatközlők egy részével nemigen lehet szövegfelvételeket készíteni. Némelyikük megfelel minden kritériumnak, amelyet egy adatközlővel szemben támasztani lehet, mégis búcsút kell tőle venni, mert az erre a célra adott válaszai túlságosan rövidek, tömörek. Az ilyen adatközlők kérdőíves gyűjtéskor viszont ideálisnak mondhatók (uo.).

Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének hallgatói ahhoz hasonló módon végeztek nyelvjárásgyűjtést, mint a budapestiek. A tanszék a hallgatók számára is biztosította a kutatómunkában való részvételt. A hatvanas évek elejétől húsz éven át Penavin Olga (később Matijevics Lajos, majd Láncz Irén) vezetésével a hallgatók nyelvjárási és néprajzi kutatómunkát és terepi anyaggyűjtést végeztek. 1963-ban és 1977-ben a Muravidéken, majd Szlavóniában (1966, 1984), Székelykeven (1967, 1983),

Baranyában (1969), Telecskán (1971), Pacséron (1972), Gunarason (1975), Tordán (1980) és Bezdánban (1982) jártak gyűjtőúton. A gyűjtés eredményéről beszámolók és szakdolgozatok készültek (Toldi 2009: 14).

A következő évtizedekben is végeztek nyelvjárási gyűjtést a hallgatók, az új tanrend előírja ezt a munkaformát, de a gyűjtést a hallgatók önállóan szervezik meg. Újabban a szociolingvisztikai terepmunka módszereit is alkalmuk van megismerni és alkalmazni. Több hallgató a 90-es években részt vett a *Veszendő értékeink nyomában* elnevezésű nyelvjárási és néprajzi táborban szervezett gyűjtőmunkában is (a gyűjtés helyszíne Kanizsa, Tóthfalu és Adorján volt) (Toldi 2009: 14).

Problémát jelenthet, hogy a hangfelvételezés befolyásolja az adatközlőt, aki hajlamossá válik arra, hogy köznyelvi szavakkal és szóalakokkal helyettesítse a nyelvjárásiakat. A gyűjtő olykor azzal oldja meg az efféle problémákat, hogy elrejtí a nála levő magnetofonkészüléket, és úgy kapcsolja be, hogy ne vegyék észre. Ez azonban súlyos etikai kérdésnek számít, a tudományos kutatómunkában ugyanis nem szabad titkos megfigyelést és adatgyűjtést végezni. Az adatközlőt mindig tájékoztatni kell az adatközlés végzéséről, céljáról, a gyűjtött adatok típusairól, az adatok kezelésének módjáról, valamint az adatgyűjtő eszközről, módszerről. Ez a szabály már régóta érvényes, de nem mindig tartották tiszteletben.

Manapság videofelvétel is készülhet nyelvjárásgyűjtés során.

Szerintem nyelvjárási szavakat, szóalakokat, mondatokat az internetről is lehet gyűjteni, egyes honlapokról. Különösen a közösségi oldalakon és a különböző vitafórumokon lehet ilyen adatokhoz hozzájutni. Zömük írásban fordul elő. Hátrányt jelent, hogy nem minden adatközlőt lehet pontosan lokalizálni.

Olykor az is nehezíti az adatok feldolgozását és értékelését, hogy a közösségi oldalon szereplő bejegyzések némelyike eltér a magyar fonémák szokásos jelölésétől (o = ő, ó; è = é; ü = ü; ü = ü stb.). További pontatlanság forrása lehet a közösségi oldalakra általában is jellemző pontatlan írásmód. Továbbá a laikusok által rögzített írásbeli nyelvjárási alakok pontos fonetikai átírása gyakorlatilag igen nehéz. Ezt a módszert nyilván csak korlátozottan lehet alkalmazni a netes, úgynevezett másodlagos írásbeliségre. A helyesírási szabályoktól való kisebb-nagyobb eltérés, az írásjelek következtelen használata, az ékezethiány megnehezíti ezeknek az adatoknak a tudományos feldolgozását:

- „Jelenleg lipántos csirke módján lehet közlekedni még a lakásban, de úgy nézki jobb.” (Forrás: <https://m.facebook.com>)
- „szoval,ma is borig aztam Zentan .jo nagy zuhancs volt.” (Ada) (Forrás: <https://www.facebook.com/acsanyidancso>)
- „Nagy örömmel várjuk a nyári záport kedves barátainkal. Mikorra ide ért hideg zuhancs lodult a nyakunkba, így is örvendezünk a föld , a fű a virág a gabona a fák röktön felélénkültek.” (Torontálvásárhely) (Forrás: <https://www.facebook.com/tatar.erzsebet.37>)
- „Hàzi tehèntarhó eladó! 150 din üvegje.” (Ada) (Forrás: <https://www.facebook.com/klementina.gyarmat>)
- „Tarhó, joghurt, tej és savó van készleten!” (Forrás: <https://www.facebook.com/profile>)
- „Birka tarhó friss tiszta birkatejből házi készítésű” (Forrás: <https://www.facebook.com/sandor.bajusz.3>)
- „lézengék mint a lipántos csirke” (Forrás: <https://www.facebook.com/groups/1415728588746742/user/100001426696637/>)
- „Jozsef Nagy. Itt ma du-tán volt elég jó zuhancs.” (Forrás: <https://www.facebook.com/UjMezogazdasagiMagazin/>)

A közösségi oldalaknak és általában az internetes környezetnek az írásbelisége nagyban eltér az offline köznyelvi szövegrealizációktól, gyakran beszédet helyettesít:

- „Jajj Drága Mamikánk újra itthon sedereg! <3Kaptam tőle egy olvasót ajándékba a fuvarért egyem is meg ♥ »Kicsikém a te autódban miért nincs olvasó? No várja csak van itt nekem mindenféle színben...« ♥” (Forrás: <https://www.facebook.com/A.n3gro>)
- „Mi így hánnyuk a havat, Donnalányom sedereg” (Forrás: <https://www.facebook.com/borsika83>)
- „A gyerekem már nagyon nyösztet, hogy »anya próbáljuk már ki!!!!« Előnye, hogy ő már fűzött nekem karkötőt a tanárnéni támogatásával.” (Forrás: <https://nlc.hu/forum/>)
- „Épp a piacon kapta el az atyafit a zuhancs, s bizony, mire hazavergődött, a papírtalp pacallá ázott.” (Forrás: http://adattar.vmmi.org/fejezetek/943/21_raszedesek_beugrasztasok.pdf)

- „Gyönnyörű zuhancs lesz az biztos igazi bukóforduló!” (Forrás: <https://forum.portfolio.hu>)
- „Az én majzos kis tortáimat? – Igen, azokat. Mert nekünk a te majzos kis tortáid kellene!” (Forrás: <https://meszarosblog.com>)
- „Az egy dolog, hogy már napok óta valamelyik cipőmben slattyog be a su-liba, na de hogy most »randizni« az én farmeremben, meg az én táskámat megpakolva robog el, az már mindennek a teteje!” (Forrás: Garamvölgyi-né MUMager stories, <https://www.facebook.com/search/>)

A közösségi oldalon írott bejegyzés szerzője néha idézőjelek közé teszi a nyelv-járás szót, jelezve, hogy alkalmilag él vele, mintegy átvitt értelemben használja:

- „Gondolom, a szüleim nem tudták feldolgozni az első gyereük halálát és a két »lipántos« gyereket, amit kudarcként élhettek meg.” (Forrás: <https://ujegyensuly.hu>)
- „Az én 6 hónaposom is állandóan »nyösztet« :-). A védőnő szerint ő így kommunikál...de én már megőrülök tőle...” (Forrás: <https://www.gyakorikerdesek.hu>)

A közösségi oldalakon szereplő adat nem is mindig nyelvjárási jellegű, olykor regionális köznyelvet is képviselhet. Ebben az esetben előfordulhat, hogy az adatközlő nem is valamely nyelvjárás területéről való, vagyis magát a nyelv-jarást nem ismeri, csupán azt a szót, amely bekerült belőle a regionális köznyelvbe. Ebből nem arra kell következtetni, hogy az ilyen adat használhatatlan. Inkább csak korlátozottan használható, illetve az ilyen adat is megfelelőnek minősül bizonyos vizsgálatokban (például a lexikológiaiakban).

Többek között budapesti adatközlők is élnek a *slattyog* igével (‘nagy papucsban vagy cipőben a lábát húzva jár’):

- „Őcsi *slattyog* Madrid utcáin bevásárolni. Erzsi néni leküldte gyufáért. Lehet, hogy összefutunk vele. Az időutazásban minden lehetséges.” (Sufni Rádió, Budapest, Fót) (Forrás: <https://www.facebook.com/sufni.radio>)
- „Az egy dolog, hogy már napok óta valamelyik cipőmben *slattyog* be a su-liba, na de hogy most »randizni« az én farmeremben, meg az én táskámat

megpakolva robog el, az már mindennek a teteje!” (Forrás: <https://www.facebook.com/search/>)

- *„Te, Hella! – mondom én. Képes vagy órákon át egy helyben állni és eligazítani a turistákat? Mire ő: igazad van, ez nem túl könnyű feladat. De azt el lehetne intézni, hogy 3 percen belül érkezzen oda az aznapra rendelt összes turista, annyit ő is kibír egy helyben. Így jó lesz? – kérdezi. Aztán tovább slattyog. De még visszaszól: legyen inkább 2 perc, jó?!”* (Forrás: <https://www.facebook.com/csaba.szerdahelyi.7>)
- *„»A Dunára figyelni kell, mer’ a Duna jön, a Duna az mindig jön« A halak is jönnek és a hódcsalád is lazán slattyog mellettünk.”* (Forrás: <https://www.facebook.com/mariann.sendulane>)

A ‘fölforralt (juh)tejből oltószerezettel készített édes aludttej’ jelentésű tarhó (birkatarhó, tehéntarhó) főnévre vonatkozó adatok inkább népnyelviek és regionális köznyelviek:

- *„Reggelim bőséges volt: abált szalonna, birkatarhó, vöröshagyma és rozskenyér”* (Óbecse) (Forrás: <https://www.facebook.com/polyak.erzsi>)
- *„Régen a tarhót tartották benne. Nagyon finom volt a tarhó”* (Ada) (Forrás: <https://www.facebook.com/maria.krizsan.>)
- *„A moholi Raffai család már több, mint 20 éve foglalkozik birkatarhó készítésével. A munkamegosztás remekül működik: a fejés mindig is férfidolog volt náluk, ezért ezt a feladatot a családfő, Csaba végzi; a tarhókészítés pedig női munka volt, így ez Mária szakterülete.”* (Mohol) (Forrás: <https://www.facebook.com/vmszada>)
- *„Friss tarhó van pár üveggel, elvihető!”* (Mohol) (Forrás: <https://www.facebook.com/profile.>)
- *„A Gasztroangyal ezúttal folytatja kalandozását és a Délvidék újabb gasztronómiai kincseit kutatja fel. Tarhó, kanálvert, szárma és vasbor kerül terítékre.”* (Ada) (Forrás: <https://www.youtube.com/watch>)

Egyes szavak nagy területi lefedettséget érnek el, egymástól távol levő helyszíneken is megjelennek. Például a ‘zápor’ jelentésű zuhancs:

- „Tegnap hajnalban egy kis áldó zuhancs hullott a városra és a határ egy részére.” (Hódmezővásárhely) (Forrás: <http://katalogus.nlvk.hu>)
- „Már elkezdtem mutogatni, és mára semmi eső nem lett ígérve, de délután 3 utánra érkezett egy kis zuhancs...” (Forrás: <https://terra-kert.hu/>)
- „kis zuhancs itt sem ártana.” (Forrás: <https://www.nlcafe.hu/forum/>)
- „itt is volt egy kis zuhancs, bekergetett minket a földről...” (Forrás: <https://nlc.hu/forum/>)
- „kapott egy kis zuhancs esőt” (Forrás: <https://www.agroinform.hu/forum>)
- „Hazafelé elkapott egy jó kis zuhancs.” (Forrás: <https://forum.index.hu/>)
- „már ennyi is elég, egy zuhancs – telnek az elvezető árkok és a pincék” (Feketehegy) (Forrás: <http://www.feketics.com>)
- „Többször is volt már kiadás zuhancs, de ilyen, amilyen 22-én, 28-án s főleg a 31-i felhőszakadás, még soha.” Egriné T. Szonja (Komárom) (Forrás: <https://vasarnap.com/archivum/allunk-rendelkezésere-433>)
- „Hatalmas zuhancs volt nálunk az éjjel, most harapni lehet a levegőt ...” (Forrás: <https://board-hu.farmerama.com>)
- „Májusban alig volt nap, hogy a határ valamelyik területén zuhancs ne lett volna.” (Hódmezővásárhely) (Forrás: <https://adoc.pub>)
- „Tán csak nem zuhancs van felétek?” (Forrás: <https://forum.index.hu>)
- „Az időjárás is közbeavatkozott a rendezvény szervezésébe, mivel egy jó nagy zuhancs elől menekülhettek a lakosok néhány percre.” (Forrás: <https://promenad24.hu/2013/06/30/dinnyeevo-verseny-a-mako-ujvarosi-napon/>)
- „Katikám! Jelentkezem: Szép napot, mint itt ígérkezik a tegnapi zuhancs után!!! Neked. Veled. Érted.” (Forrás: <https://nlc.hu>)
- „Hazafelé elkapott egy jó kis zuhancs.” (Index Fórum) (Forrás: <https://forum.index.hu>)
- „zuhancs hullott a városra és a határ egy részére.” (Csongrád) (Forrás: <http://katalogus.nlvk.hu>)
- „Az előbb kivittem a kukát és a nagy zuhancs utáni meleg napsütés olyan de olyan jó illatot varázsolt kint, hogy ezt kár kihagyni. megyünk kifele.” (Forrás: <https://www.babanet.hu/tarsalgo/>)

- „Mivelhogy reggel volt egy kis zuhancs, elmaradt a kerti munka, nem tapogálom össze a kertet” (Székkutas) (Forrás: <https://www.facebook.com/profile>)
- „Készüljetek! Még nem késő beszerezni egy gumicsizmát a zuhancs előtt!” (Hódmezővásárhely) (Forrás: <https://www.facebook.com/groups/>)
- „Ida és Böbi is velünk tartottak. Útközben érte őket a zuhancs.” (Ambrózfalva – Könyvtári Információs és Közösségi Hely) (Forrás: <https://www.facebook.com/AmbrozfalvaKonyvtara>)
- „Dupla szivárvány a mai zuhancs után.” (Miskolc) (Forrás: <https://www.facebook.com/laszlo.sztojko.5>)
- „Zuhancs utáni naplemente.” (Miskolc) (Forrás: <https://www.facebook.com/laszlo.sztojko.5>)
- „Valamikor délután még a zuhancs előtt szerencsére.” (Miskolc) (Forrás: <https://www.facebook.com/laszlo.farkas.520>)
- „Zuhancs előtt” (Budapest) (Forrás: <https://www.facebook.com/szombathelyi.peter>)

Előfordul, hogy teljesen nyelvjárási szöveg kerül föl az internetre:

- „Möglátitok, lössz még máma ojan zuhancs, hoty még embör ojat nem látott.” (Forrás: <https://www.vamadia.rs>)
- „A tarhó jutejbül megmelegítve készült ídes sajt, ez az ídes aluttejbül készült.” (Elfelejtett szavak) (Forrás: <https://elfelejtettyszavak.blogspot.com>)

A közösségi oldalon olyan nyilatkozat is felbukkan, amelyben a beszélő azzal dicsekszik, hogy mennyire ismeri a hagyományos falusi életformát és a hozzá kapcsolódó szavakat (misling ‘fiatal kukoricaszár’, ízík ‘amit a lábas jószág az elébe tett takarmányból ott hagy vagy elhullajt’, sparhelt ‘tűzhely’):

- „Megtanultam a mislinget, a fiatal kukoricaszárát a tehenek elé rakni, majd az íziket a jászolból kiszedni, kévébe kötni a kukoricacsutka mellé, jó lesz télire tüzelőnek, vagy a sparheltba, mert anyám még élő tűzön főzött, és a magyar ember mindent hasznosít és nem pazarol!” (Fegyvernek, Budapest) (Forrás: <https://www.facebook.com/vilmos.kardos.90>)
- Metanyelvi eszmefuttatásokra is ráakadhatunk a közösségi oldalon:

- „*A múltkor kiderítettük, hogy a GOGYÓ jelentése a fej. Na, de mit csinál az, aki DÁNGUBÁZIK?*” (Szeged) (Forrás: <https://www.facebook.com/judit.nagy.9277>)

[A dāngubázik jelentése ‘munka nélkül lézeng, tétlenkedik’, pl. a részesek dāngubáznak, ha esik az eső (Bacsó 1906).]

Egyes szövegek arról tanúskodnak, hogy a nyelvváltozatok elemei kombinálódnak; némely adatközlő egyaránt él tájszavakkal és szleng szavakkal vagy kifejezésekkel:

- „*Lehet, hogy fölösleges volt a tükör előtt grimaszolva belőni a sérót: az első zuhancs felismerhetetlenségig áztat (rossz ernyőhordó vagyok: jó párat elhagytam már).*” (Forrás: <https://www.facebook.com/falusinyanya>)

[A belövi a sérót jelentése ‘megfésülködik’, a zuhancsé pedig ‘zápor’.]

Szinnyei ún. ál-tájszókat említ, amelyek nem a népnek, hanem az íróknak az alkotásai vagy könyvből tanult szavak (Szinnyei 1893–1896, V.). Élő gyűjtés alkalmával rá lehet kérdezni az effélékre, hol hallotta az adatközlő. A közösségi oldalon is meg lehet ezt tenni, ha kétségesnek látszik az adat jellege a gyűjtő számára. Annál is inkább szükség van erre, mert a közösségi oldalakon az adatok, az adatközlők általában nem lokalizálhatók. Ez részben annak következménye, hogy a nyelvjárások felbomlanak, jelenségeik gyakran függetlenné válnak az eredeti nyelvjárási közösségtől.

Efféle ál-tájszónak tűnik például a bebizonyolódott ige, amely néhány közösségi oldalon ‘bebizonyosodott’ jelentésben fordul elő:

- „*Ma is bebizonyolódott h megbánom h létezem!*” (Forrás: <https://www.facebook.com/lovecigi>)
- „*Szóval akkor mostmár bebizonyolódott állításom: Munkanapokon, péntek kivételével: 13:40 Pilismaróti vám-Volán telep, pénteken 12:40, ugyanaz.*” (Forrás: <https://forum.index.hu/>)
- „*Az érzésem bebizonyolódott. Nem vagyok egyedül. De legalább egy ismerősöm van velem együtt. Elindultam.*” (Forrás: <https://www.wattpad.com/amp/603699036>)

- „Oké, akkor bebizonyolódott, hogy kibaszott nagy bohócot csináltam magamból!” (Forrás: <https://www.facebook.com/johumourjoenen>)

Az efféle esetek lehetnek a *hapax legomenon* (egyszeri előfordulás) megnyilvánulásai, csupán érdekességek. Akkor érdemes a különleges szavakkal részletesebben foglalkozni, ha többször vagy több helyen is megjelennek, jelenséggént jutnak kifejezésre.

A közösségi oldalakon felbukkanó nyelvjárási szavak kutatásának lehetőségei felvetik azt az igényt, hogy ki kell dolgozni ennek a tevékenységnek a módszertanát, egyelőre a hagyományos nyelvjárásgyűjtéshez kapcsolódva, kiegészítve meglevő dialektológiai ismereteinket. Elsősorban olyan szavak azonosítását kell végezni, amelyek korábbi, hagyományos gyűjtésekből meghatározott jelentésben ismertek. Külön kell foglalkozni azokkal a szavakkal, amelyek szótárazva vannak ugyan, de nem abban a jelentésben, amelyben közösségi oldalon és vitafórumon szerepelnek. Olyan szótározatlan szavakra is ki lehet terjeszteni a vizsgálatot, amelyek a netes szövegkörnyezetben tájszónak látszanak. Ezek vagy azért maradtak ki a hagyományos gyűjtésekből, mert elkerülték a gyűjtők figyelmét, vagy azért, mert még meg sem voltak (tehát napjainkban jönnek létre, többnyire mint meglevő tájszavak származékai vagy kikövetkeztethető alapszavai).

A közösségi oldalakon és vitafórumokon való nyelvhasználat vizsgálatában kifejezésre kell juttatni a nyelvjárási szavak dinamikáját, ahogyan ezek terjednek, átalakulnak, regionális köznyelvivé vagy akár köznyelvivé válnak. A közösségi oldalakon folyó kommunikáció kedvez a regionális köznyelviségnek, oldja a dialektus zártságát és helyhez kötöttségét. A bizalmas köznyelvben tájszavak és szleng szavak egyaránt megjelennek, kapcsolatba kerülnek egymással. Ezzel szintén érdemes behatóbban foglalkozni.

Hivatkozott irodalom

- Bacsó Gyula 1906: *Az adavidéki nyelvjárás fő tekintettel a mondattani sajátosságokra*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest.
- Bacsó Gyula 1910: Az adavidéki nyelvjárás szókincséből. *Magyar Nyelv* 6: 46–47., 138–139., 187–188., 282–283.
- Parapatics Andrea 2020: A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Szinnyei József 1893–1896: *Magyar tájszótár*. I. kötet. A–Ny. Hornyánszky Viktor kiadása, Budapest.
- Szinnyei József 1897–1901: *Magyar tájszótár*. II. kötet. Ó–Zs. Hornyánszky Viktor kiadása, Budapest.
- Toldi Éva 2009: Ötvenéves a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék. Bölcsészettudományi Kar, Újvidék.
- Zelliger Erzsébet 2016: Nyelvjárásgyűjtő tanulmányutak az ELTE magyar nyelvtörténeti tanszékén. *Anyanyelv-pedagógia* 9: 110–115. <https://doi.org/10.21030/anyp.2016.3.10>